

Naujas tarptautinės prekybos vadovėlis*

Vytautas Snieška

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g.73, LT-44029, Kaunas*

Recenzuojamo vadovėlio vizitinė kortelė. Vadovėlis „Tarptautinė prekyba“ skirtas universitetų Ekonomikos ir vadybos studijų programų studentams, o kartu ir tiems, kurie siekia geriau suvokti tarptautinės prekybos ir tarptautinio verslo problemas. Recenzuojamas vadovėlis susideda iš įvado, vienuolikos skyrių, pagrindinių terminų žodynėlio, dalykinės rodyklės ir literatūros sąrašo. Vadovėlių sudaro 455 puslapiai, leidinyje pateikta 64 paveikslai, 40 lentelių ir 26 vaizdūs pavyzdžiai.

Vadovėlio pradžioje pateikiama tarptautinės prekybos ekonominių prielaidų ir teikiamos naudos apžvalga, toliau nagrinėjamos klasikinės ir alternatyvios tarptautinės prekybos teorijos, jų naudojimo pasekmės, bendroji pusiausvyra tarptautinėje prekyboje, užsienio šalių ir Lietuvos sąlygomis nagrinėjamas užsienio prekybos pobūdis bei struktūra, tarptautinės prekybos politikos formos bei tarifiniai ir netarifiniai tarptautinės prekybos reguliavimo metodai, jų naudojimo priežastys ir pasekmės, tarptautinių prekybinių susitarimų naudojimo ekonominė prasmė ir vaidmuo tarptautinės prekybos reguliavime.

Vadovėlio originalumas ir naujovių atspindėjimas. Vadovėlis „Tarptautinė prekyba“ išsiskiria geru gausios informacinės medžiagos susisteminiu. Tai pirmasis Lietuvoje išleistas vadovėlis, skirtas tarptautinės prekybos problemoms nagrinėti. Vadovėlio struktūroje ir medžiagos dėstyme siekiama laikytis teorijos ir praktikos sąsajos. Šis vadovėlis gali būti įdomus ir gilesne tarptautinės prekybos analize besidominantiems verslininkams, vadybininkams bei plačiajai visuomenei. Jame analizuojami klausimai, kurie nėra iš viso nagrinėti kituose vadovėliuose lietuvių kalba: specifinių gamybos veiksmų modelis, eksportuojamų ir neeksportuojamų prekių modelis bei standartinis prekybos modelis, prekybos šakos viduje teorija ir kt.

Šio vadovėlio, palyginant su kitomis mokymo priemonėmis, originalumas yra tai, kad jis parengtas laikantis vientisos ir metodiškai pagrįstos schemos (kiekviename skyriuje nurodoma nagrinėjamos temos tikslas, uždaviniai, pagrindinės sąvokos, dalykinė analizė, pateiktos išvados, kartojimo klausimai bei savarankiško darbo užduotys).

Recenzuojamasis vadovėlis yra reikiamo mokslinio lygio. Remiantis daugelio Lietuvos ir užsienio autorių moksliniais darbais, taip pat statistine, normatyvine informacija, jame nagrinėjama fundamentaliosios tarptautinės prekybos teorijos evoliucija ir šiuolaikinė jos būklė, šiuolaikiniai tarptautinės prekybos pobūdžio ir struktūros vystymosi pokyčiai.

Vadovėlio vertingumas studijoms ir praktikai.

Tarptautinė prekyba yra vienas svarbiausių ir dinamiškiausių pasaulinio ūkio globalizacijos veiksnių. Dabartinėmis sąlygomis nė viena šalis negali pasiekti ekonominio augimo, aktyviai nedalyvaudama tarptautinėje prekyboje. Todėl vadovėlyje svarbiausias dėmesys skiriamas šiuolaikinės tarptautinės prekybos pobūdžio, politikos formų bei reguliavimo metodų analizei.

Taip pat nagrinėjamas Lietuvos užsienio prekybos pobūdis ir prekinė struktūra; tarptautinio darbo pasidalijimo ryšys su tarptautine prekyba bei tarptautinių prekybinių susitarimų vaidmuo dabartinėmis sąlygomis. Kad nagrinėjamoji medžiaga būtų lengviau suvokiama, ji pateikiama verbaline, grafine, lenteline ir matematine formomis. Tai leidžia ne tik geriau suprasti įvairias tarptautinės prekybos teorijų išraiškos galimybes, bet ir tiksliau nustatyti ekonominių dydžių tarpusavio priklausomybę.

Recenzuojamasis vadovėlis jau plačiai naudojamas verslo administravimo ir vadybos, viešojo administravimo, ekonomikos aukštųjų universitetinių mokyklų mokymo procese.

Vadovėlio „Tarptautinė prekyba“ struktūra yra logiškai kryptinga, medžiaga išdėstyta nuosekliai ir metodiškai.

Pirmajame skyriuje „Tarptautinės prekybos prielaidos ir nauda“ analizuojamos tarptautinės prekybos ekonominės prielaidos, nagrinėjamos tarptautinės prekybos sąlygos, paklausos ir pasiūlos modelio naudojimas tarptautinėje prekyboje.

Antrajame skyriuje „Klasikinės tarptautinės prekybos teorijos“ nagrinėjama merkantilistinė, absoliutaus pranašumo, lyginamojo pranašumo teorijos, jų naudojimo reikšmė ir pasekmės.

Trečiasis skyrius „Gamybos veiksmų santykio teorija“ skirtas Hechsherio-Ohlino ir gamybos veiksmų kainų išlyginimo teoremų nagrinėjimui. Šiame skyriuje atliktas empirinis Hechsherio-Ohlino teorijos patikrinimas remiantis V. Leontjevo paradoksu bei pateiktas gamybos veiksmų reverso supratimas.

Ketvirtajame skyriuje „Bendroji pusiausvyra tarptautinėje prekyboje“ analizuojami standartinės prekybos ir eksportuojamų bei neeksportuojamų prekių modeliai. Šiame skyriuje nagrinėjama šių modelių esmė ir jų panaudojimo galimybės, aiškinant ekonominio augimo įtaką tarptautinei prekybai.

Pentstasis skyrius „Alternatyvios tarptautinės prekybos teorijos yra klasikinių prekybos teorijų aiškinimo tęsinys.“

* D. Bernatonytė. Tarptautinė prekyba, Kaunas: Technologija, 2007, p. 455.

Šiame skyriuje nagrinėjamos pagrindinės alternatyvių tarptautinės prekybos teorijų vystymo kryptys, kurių negalėjo paaiškinti klasikinės prekybos teorijos. Taip pat analizuojami šiuolaikinių teorijų pateikti modeliai ir teoremos, aiškinančios gamybos masto sąlygojamos ekonomijos, prekybos šakos viduje reikšmę tarptautinei prekybai. Šiame skyriuje nagrinėjama tarptautinės prekybos įtaka pajamų paskirstymui, prekių kainų pasikeitimo įtaka gamybos veiksnių pajamoms naudojant Stolperio-Samuelsono teoremą.

Šeštajame skyriuje „Tarptautinė prekyba ir tarptautinis darbo pasidalijimas“ nagrinėjama tarptautinio darbo pasidalijimo esmė, formos ir vystymosi tendencijos dabartinėmis sąlygomis. Kartu analizuojamas ekonomikos atvirumo laipsnis ir jį įvertinantys rodikliai, turintys įtakos tarptautinės prekybos vystymuisi.

Dėl tarptautinės prekybos geografinės struktūros pokyčių tendencijų svarbus recenzuojamojo vadovėlio septintasis skyrius „Tarptautinės prekybos pobūdis ir struktūra“, kuriame aiškinami Lietuvos užsienio prekybos pobūdžio ir prekinės struktūros ypatumai dabartinėmis sąlygomis, tarptautinės prekybos prekinės struktūros kaitos priežastys ir kryptys, nagrinėjami veiksniai, turintys įtakos tarptautinės prekybos pobūdžio pokyčiams.

Tarptautinės prekybos politikoje vyrauja dvi susijusios tendencijos: siekimas liberalizuoti tarptautinę prekybą ir protekcionizmo stiprinimas. Todėl įdomus yra aštuntasis skyrius „Tarptautinės prekybos politikos formos“, kuriame aiškinama laisvosios prekybos politikos teikiama nauda, pateikiant klasikinių ir šiuolaikinių tarptautinės prekybos teorijų argumentus, nagrinėjama protekcionizmo, dempingo esmė, rūšys, naudojimo atvejai ir pasekmės.

Devintajame skyriuje „Tarifiniai tarptautinės prekybos reguliavimo metodai“ analizuojama šių metodų naudojimo tikslingumas dabartinėmis sąlygomis. Plačiai nagrinėjama muitų esmė, jų naudojimo ekonominė prasmė ir pasekmės, aiškinami ir prekių muitinės vertės nustatymo metodai bei jų taikymo galimybės.

Dešimtas skyrius „Netarifiniai tarptautinės prekybos reguliavimo metodai“ yra susijęs su devintuoju, nes jame taip pat nagrinėjami tarptautinės prekybos reguliavimo metodai. Tik šiame skyriuje išanalizuotos netarifinių tarptautinės prekybos reguliavimo metodų (kvotų, paslėptųjų netarifinių apribojimų, finansinių netarifinių apribojimų) esmė ir rūšys, jų naudojimo ekonominė prasmė ir pasekmės.

Pasaulinė prekybos organizacija (PPO) vaidina pagrindinį vaidmenį reguliuojant pasaulinę prekybą. Todėl autorė vienuoliktajame skyriuje „Tarptautiniai prekybiniai susitarimai“ nagrinėja prekybinių susitarimų naudojimo ekonominę prasmę ir vaidmenį tarptautiniame prekybos reguliavime. Šiame skyriuje analizuojama prekybinių susitarimų naudojimo priežastys ir galimybės. Tačiau pagrindinis vaidmuo skiriamas PPO reikšmės, funkcijų, pagrindinių principų ir Lietuvos dalyvavimo PPO privalumų ir trūkumų analizei.

Studentų savarankiškumo ugdymas, knygos vaizdumas, kalbos taisyklumas bei stiliaus sklandumas. Anksčiau minėta vadovėlio medžiagos

dėstymo vientisa ir metodiškai pagrįsta schema leidžia ne tik perteikti žinias, bet ir ugdyti studijuojančių gebėjimus domėtis tarptautine prekyba. Grafiniais teksto pateikimo sprendimais (šriftais, išryškinimais, pabraukimais, numeravimu, struktūrizavimu) siekiama atkreipti dėmesį į analizuojamų problemų ar procesų esmę, veiksnius ar struktūras. Kad lengviau būtų suvokiama vadovėlyje pateikiamų teorijų svarba praktikai, nagrinėjamoji medžiaga pagrįsta realių situacijų pavyzdžiais. Kiekviename skyriuje idėta praktinio teorijos taikymo pavyzdžių arba situacijų analizė. Savarankiškas studijas palengvina dalykinis tikslumas, savarankiško darbo su vadovėliu galimybės, kalbos stilius. Vadovėlio tekstas yra sklandus, kalba taisyklinga ir aiški, santrumpos ir grafinės iliustracijos naudojamos tinkamai.

Kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiami įdomūs klausimai, savikontrolės užduotys, skatinantys studentų ir praktikų savarankišką domėjimąsi tarptautine prekyba bei aktyvų mąstymą ir kūrybiškumą. Savarankiškumą ugdyti padeda ir gausi literatūra, įstatyminė bei kita normatyvinė informacija, interneto adresai.

Taigi vadovėlis „Tarptautinė prekyba“ yra reikšminga, originali ir atitinkanti tokių darbų reikalavimus mokymo priemonė, gerinanti studentų mokymo kokybę, palengvinanti tarptautinės prekybos studijas ir praktikams bei skatinanti domėtis vykstančiais tarptautinės prekybos vystymosi procesais.

Vytautas Snieška

A New Textbook on International Trade

Summary

In 2007 the publishing house “Kaunas Technologija” published the textbook “International Trade” by D. Bernatonytė. Textbook is dedicated to bachelor and master students of social sciences studies and employees from different enterprises and organizations. The textbook consists of introduction, eleven chapters, abbreviations, index and appendixes. The work consists of 455 pages, 64 pictures, 40 tables and 26 graphic appendixes.

The textbook is important for its information systematisation, possible broad application. The textbook deals with international trade conditions, forms of policy, and ways of regulation in various aspects referring to scientific works of various Lithuanian and foreign authors, also statistics and normative information.

The structure of the book “International Trade” is logically purposeful, the information is well systematized, consequently arranged, using unified and methodically based scheme. At the end of every chapter there is a wide list of questions, tasks and cases, which would inspire students and practitioners to get interested in international trade with contemplation and creativity. The first chapter of the textbook presents presumptions of international trade and gains from trade. The second chapter reveals the point of classical theories of international trade. The third chapter analyzes Heckscher-Ohlin model, the factor price equalization theorem and the Leontief paradox. Fourth and fifth chapters analyse common equilibrium in international trade and alternative theories of international trade. Chapter six describes the point and ways of international division of labor. Chapter seven presents the nature and structure of international trade. Chapter eight analyzes forms of international trade policy. Ninth and tenth chapters broadly analyse tariff and nontariff methods of international trade regulation. Chapter eleven presents economic analysis of international preferential trade arrangements.

The textbook “International Trade” is aimed at improving student’s education quality, as well as helping practitioners to study international trade problems.

Received in November, 2007; accepted in February, 2008.